

Bouwen

met sloop- en afvalmateriaal

2012 Architecten ontwierp een bijzondere villa, gemaakt van afval en materialen die voorheen niets met een woning van doen hadden. Een interview met de architecten en de bewoonster Ingrid Blans over het waarom, de realisatie en werkwijze. *Tekst: Ingeborg van Lieshout / Foto's: Allard van der Hoek*

“Materiaal waar anderen geen belangstelling meer voor hebben, proberen we op een zo klein mogelijke afstand van het bouwproject te halen”

Villa Welpeloo in de wijk Roombeek te Enschede is net opgeleverd. De luxe uitgevoerde villa van 300 m² is ontworpen door 2012Architecten en gebouwd van afval. Het staal van de draagconstructie komt van een in onbruik geraakte textielmachine. Het isolatiemateriaal vindt zijn oorsprong in de caravanindustrie. De kasten zijn gemaakt uit oude reclameborden. Villa Welpeloo, gebouwd op de kaalgeslagen locatie van de Enschedese vuurwerkramp, is het eerste huis dat is opgebouwd uit bestaande producten en materialen die voorheen niets met een woning van doen hadden. En het bijzondere is, u moet zoeken om de herkomst van deze luxe villa te herkennen.

Kleine afstanden

Deze maand betrekken de bewoners hun nieuwe thuis in de wijk Roombeek te Enschede. Het kunstminnend echtpaar Blans-Knol gaf opdracht tot het bouwen van hun Villa Welpeloo aan het Rotterdamse bureau 2012Architecten van Jeroen Bergsma, Jan Jongert en Césare Peeren. Zij zien afval als bouw materiaal: “Materiaal waar anderen geen belangstelling meer voor hebben proberen we op een zo klein mogelijke afstand van het bouwproject te halen.” Duurzaamheid heeft voor de architecten niets te maken met grasdaken en lemen muren. Hun missie is veel pragmatischer: bouwen met zo weinig mogelijk energiegebruik uit productie en transport met een geringe hoeveelheid materiaalbewerkingen.

Bouwmateriaal oogsten

Als de opdracht binnen is, speurt het architectenbureau in de regio waar het ontwerp wordt gebouwd naar divers afval- en sloopmateriaal. Césare Peeren: “De eerste schetsen gebruiken we om een boodschappenlijstje mee te maken. Daarmee ‘oogsten’ we bruikbaar bouw materiaal uit de omgeving. Een architect kiest normaal gezien een vorm als strategie voor zijn ontwerp. Onze definitieve ontwerpen zijn het resultaat van wat we aan materiaal vinden.” Van ieder ontwerp dat 2012Architecten maakt, bestaat een zogenaamde ‘oogstkaart’. De kaart van de villa in Enschede toont een pijl naar het 14 kilometer verderop gelegen Haaksbergen. Daar staat het bedrijf Twentsche Kabel dat zijn kabels op grote houten wielen verkoopt. “De planken uit de as van zo’n kabelhaspel zijn een gemakkelijk te oogsten product”, aldus Jeroen Bergsma. “De wielen staan in de modder en gaan rotten, terwijl de as altijd beschermd onder de kabel heeft gezeten.” Wat voor Twentsche Kabel een afgeschreven haspel is, wordt voor de luxe villa houten gevelbekleding uit tweedehands planken.

Herkenbaarheid

“Juist mooi dat je pas zodra je dichtbij komt, ziet dat de gevelplanken licht gekromd zijn. Daaraan kun je de eerdere functie als onderdeel van een as aflezen. We hebben graag dat je niet direct ziet dat het hergebruikt materiaal is, maar het moet wel herkenbaar blijven”, legt Jan Jongert uit. “De geschiedenis van het materiaal draagt bij aan

hoe het gebouw eruit ziet.” Dat de vorm een resultante is van het gevonden materiaal, is voor de zorgvuldige kijker te herkennen. Als u een lade in de keuken opentrekt, ziet u dat het gebruikte plaatmateriaal eerder een reclamebord van een bouwplaats was. De schilderijverlichting is door de kunstenaar Stephan Lehner gemaakt uit de baleinen van kapotte paraplu’s.

Kind van de oorlog

Duurzaamheid was niet eens onderdeel van de opdracht die de bewoners uitschreven. Wel had het echtpaar als bijzondere wens het opbergen en ophangen van een collectie tekeningen en grafiek van hedendaagse jonge kunstenaars. Toch is niet alleen de museale opbouw met veel wanden voor expositie hun op het lijf geschreven. Bewoonster Ingrid Blans: “Wat die jonge architecten doen, is precies wat ik al mijn hele leven doe. Ik ben een kind van de oorlog, ik gebruik gebruikte dingen nog een keer.” Uiteindelijk is mevrouw Blans er trots op de eerste met zo’n huis te zijn. “Mijn hoop is dat dit een begin is van een nieuwe manier van denken door architecten.”

Voorlopers

2012Architecten loopt voorop met het denken in afvalstromen. Afgelopen zomer is speeltuin De Meidoorn in Rotterdam in gebruik genomen. Werktitel was Wikado, verwijzend naar de vanwege haarscheurtjes afgekeurde windmolenwieken waaruit de speeltuin is gebouwd. Waterdicht, wit glanzend en oersterk materiaal, waar

van jaarlijks tweehonderd stuks beschikbaar komen. Met de culturele studio Worm wonnen ze de tweede plaats van de AM/NAi architectuurprijs. Het uitgaanscentrum Worm was tijdelijk gevestigd in een monument uit de VOC-tijd. Een interieur dat nergens het gebouw raakt maar zich als een worm door de bestaande structuur graaft, bleek de oplossing. Eén van de eerste bekende ontwerpen was de espressobar in de Faculteit Bouwkunde van de TU Delft, gemaakt uit Miele wasmachines. Na de brand op 13 mei 2008 die dit gebouw verwoestte, is ook dit bouwwerk in de afvalstroom opgenomen.

Duurzaam versus regulier

Valt Villa Welpeloo onder de noemer nieuwbouw? “Het is herbouw, gemaakt uit materialen die nog niet eerder een huis waren”, is de mening van Jan Jongert. Feit is dat de bewoners voor de bouwkosten, die 900.000 euro bedragen, een heel bijzonder huis hebben. Wat het zou kosten als het op reguliere wijze gebouwd was? Met de beginnersfouten van de eerste keer inbegrepen zijn de kosten even hoog, maar in principe is het een ton goedkoper. “We halen

“Villa Welpeloo is geen nieuwbouw maar herbouw, gemaakt uit materialen die nog niet eerder een huis waren”

een besparing van tien à twintig procent, maar maken meerkosten voor het tijdrovende werk omdat weinig informatie over aanbod en vraag naar afval- en sloopmateriaal is gebundeld”, zegt Jongert. “De werkelijke winst is dat het huis een eigen karakter heeft en op maat gebouwd is voor de leefwijze van de bewoners.” Het bureau neemt initiatieven om op landelijk niveau aanbieders en vragers van sloop- en afvalmateriaal met elkaar in contact te brengen. Deze manier van duurzaam bouwen is geen hype. Césare Peeren: “2012Architecten stopt niet voordat er geen afval meer is om mee te bouwen.”